

Ο Ορθόδοξος Ησυχασμός

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Συνέχεια προηγούμενου άρθρου: <http://www.pemptousia.gr/2016/03/i-noera-prosefchi/>]

«Η ησυχία μείζων πάντων εστίν
και χωρίς ταύτης ου δυνάμεθα καθαρθήναι
και γινώσκειν την ασθένειαν ημών
και τα των δαιμόνων πανουργεύματα».[107]

Ο θεοφόρος Γέροντας Ιωσήφ ο Ησυχαστής, ακολούθησε πιστά την Ορθόδοξη ησυχαστική Παράδοση. Πριν από αυτόν αναρίθμητοι βιαστές της Βασιλείας των Ουρανών κακοπάθησαν εκουσίως στις ερήμους για να κερδίσουν τον Χριστό. Διάλεξαν τον πιο δύσκολο δρόμο για να θεραπευτούν από τα πάθη τους και να φθάσουν στην θέωση, να επιτύχουν την ένωσή τους με τον Θεό, την ακατάπαυστη θεοκοινωνία.

Ο Ησυχασμός είναι ο ασάλευτος βράχος πάνω στον οποίο στηρίζεται όχι μόνο η μοναχική ζωή αλλά και η θεολογία και η ποιμαντική της Εκκλησίας μας. Όποιος δεν καθάρισε τον νού του διά της ησυχίας δεν είναι δυνατόν να φθάσει στην θεωρία του Θεού, άρα δεν μπορεί να μιλάει για τον Θεό (να θεολογεί), ούτε είναι σε θέση να καθοδηγήσει άλλους.

Ο ορθόδοξος ησυχασμός δίνει πρωταρχική σημασία στην καθαρότητα του νού, που είναι ο οφθαλμός της ψυχής. Ο νούς του ανθρώπου είναι υγιής όταν είναι τελείως καθαρός από τους λογισμούς και τις φαντασίες του αισθητού κόσμου. Μόνον τότε είναι σε θέση να επιτελεί το έργο του, να είναι δηλαδή ο θυρωρός που δεν επιτρέπει να περάσει στο εσωτερικό του ανθρώπου οποιοσδήποτε εμπαθής λογισμός που τον μολύνει και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για να γίνει η αμαρτία. Κατά τους Αγίους Πατέρες, η θέση του νού είναι στον χώρο της φυσικής καρδιάς και ο νούς βρίσκεται στην θέση του μόνο όταν είναι καθαρός.

Ο κύριος σκοπός του ορθοδόξου ησυχασμού είναι η επίτευξη της καθαρότητας του νού και της καρδιάς μέσα από την έντονη κατά Θεόν άσκηση, τους αιματηρούς αγώνες κατά των παθών. Ο Γέροντας Ιωσήφ διά της προσωπικής του εμπειρίας έφθασε στην διαπίστωση ότι τίποτε άλλο δεν καθαρίζει τον νού τόσο αποτελεσματικά όσο η ευχή του Ιησού. Το: «Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με».

Ο Άγιος Ησύχιος ο Πρεσβύτερος στο έργο του «Προς τον Θεόδουλον»^[108] μας λέει: «όπως είναι αδύνατον να λάμψη ο ήλιος χωρίς φως, έτσι είναι αδύνατον να καθαρισθή η καρδιά από την ακαθαρσία των λογισμών της απωλείας, χωρίς την «ευχή» του ονόματος του Ιησού, δηλ. την νοεράν ευχήν «Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με»... Διότι το όνομα του Ιησού είναι φως, ενώ οι πονηροί λογισμοί σκοτάδι».

Έτσι, ορθώς ελέχθη ότι ησυχασμός είναι ο τρόπος διά του οποίου καθαρίζεται η καρδιά με την βοήθεια του ονόματος του Χριστού. Ο καθαρός νούς είναι η προϋπόθεση για την καθαρή καρδιά. Τότε νούς και καρδιά ενώνονται και η νοερά προσευχή ενεργεί αβίαστα και ασταμάτητα στην καρδιά του ανθρώπου, ακόμη και κατά την διάρκεια του ύπνου: «εγώ καθεύδω, και η καρδιά μου αγρυπνεί».^[109]

Ο νούς όταν είναι ενωμένος με την καρδιά βλέπει τον Θεό. Είναι «νους ορών τον Θεόν». Γνωρίζει το «γνωστόν» του Θεού, δηλαδή τις άκτιστες ενέργειές Του, αφού η ουσία του Θεού είναι άγνωστη ακόμη και στους Αγγέλους. Ο άνθρωπος που φθάνει στο σημείο αυτό είναι θεόπτης, έχει προσωπική εμπειρία της θεώσεως. Είναι πραγματικός θεολόγος γιατί μπορεί να εκφράσει με την γλώσσα του και να διατυπώσει εγγράφως αυτή την προσωπική εμπειρία. Δεν είναι απαραίτητο να είναι κανείς εγγράμματος και επιστήμων για να το κάνει αυτό. Η επιστήμη απλώς βοηθά σε μια ευκολότερη διατύπωση αυτής της εμπειρίας. Ο Γέροντας Ιωσήφ ήταν απόφοιτος της δευτέρας δημοτικού, «αλφαβητάριος» όπως έλεγε, και όμως θεολογούσε απλάνως και έκανε και τους άλλους κοινωνούς διά των λόγων και των επιστολών του αυτής της προσωπικής του μεθέξεως του Θεού.

Πολλές φορές στο Άγιον Όρος αναφύονταν διάφορα ζητήματα που προβλημάτιζαν και δίχαζαν μερικές φορές τους Αγιορείτες Πατέρες. Κατέφευγαν τότε στον θεοφόρο Γέροντα Ιωσήφ για να προσευχηθεί και να πάρει πληροφορία. Εκείνος, κάνοντας υπακοή, κλεινόταν στο κελλάκι του, όσο χρειαζόταν, για να πάρει την άνωθεν απάντηση. Όταν πλέον ήταν βέβαιος έλεγε την γνώμη του η οποία γινόταν δεκτή ως το θέλημα του Θεού. «Πατέρες, η πληροφορία είναι σίγουρη. Ο πατήρ Ιωσήφ μιλάει με τον Θεό» έλεγαν οι συνασκητές του.

Ατυχώς, οι περισσότεροι από εμάς, νοσούμε την νόσο του προπάτορά μας Αδάμ.

Πάθαμε αυτό που έπαθε εκείνος μετά την πτώση. Ο νους του σκοτίσθηκε και αντί να είναι στραμμένος στον Θεό περιπλανήθηκε στα κτίσματα. Έτσι, έχασε τον σωστό δρόμο της θεογνωσίας και καταμολύνθηκε η ψυχή του μέσα στα σκοτεινά μονοπάτια της ειδωλολατρείας. Από την ασθένεια αυτή μας θεράπευσε ο νέος Αδάμ Χριστός με την σταυρική Του θυσία και όλο το απολυτρωτικό Του έργο. Η θεραπεία αυτή κατορθώνεται στον άνθρωπο μέσω της ασκητικής - ησυχαστικής θεραπευτικής μεθόδου της Εκκλησίας.

Ο εσκοτισμένος νους του ανθρώπου καθαίρεται, φωτίζεται, θεώνεται: «Όταν εν υπακοή και τη ησυχία καθαγνίση τας αισθήσεις και γαλήνιάση ο νούς και καθαρισθή η καρδιά του, τότε λαμβάνει χάριν και γνώσεως φωτισμόν... Και βρύει θεολογίαν... και σκορπίζει ειρήνην και άκραν ακινησίαν παθών εις όλον το σώμα. Φλογίζεται η καρδιά από θείαν αγάπην... Και αρπάζεται ο νούς εις την θεωρίαν... Και μετουσιούται ο άνθρωπος και γίνεται ένα με τον Θεόν».[110]

Εδώ συνοπτικά αλλά πολύ δυνατά μας περιγράφει ο Γέρων Ιωσήφ την πορεία του αληθινού ησυχαστού που ξεκινώντας από την υπακοή και την ησυχία - απαραίτητες προϋποθέσεις αφού «εξ υπακοής ταπεινώσις· εκ ταπεινώσεως απάθεια»[111] - απεκδύεται τον παλιό άνθρωπο της εμπάθειας και των παθών και προχωρεί στον θείο φωτισμό και την θεωρία του Θεού.

Γνωρίζοντας πως η ησυχία είναι αρχή καθάρσεως της ψυχής [112] τηρούσε ο Γέρων Ιωσήφ με ακρίβεια και πιστότητα το ησυχαστικό του πρόγραμμα: «λέγεις διά τον Γέροντα ότι θέλει να έλθη να προσκύνηση εις το Άγιον Όρος. Καλόν και άγιον έργον θα κάμη. Πλην εμένα μόνον ας μη λάβη υπ' όψιν του... ότι υπάρχω εις αυτήν την ζωήν... Καθότι η θύρα είναι κλειστή και ωρισμένες μόνον ώρες ανοίγει... Και ταύτα γράφω διά να εξηγηθώ, προτού παρεξηγηθώ».[113]

Σε πολλά σημεία των Επιστολών του φαίνεται το πόσο τιμά την ησυχία ως υπόβαθρο της πνευματικής του προσπάθειας: «Είμαι ο ευτυχέστερος των ανθρώπων. Διότι ζώ αμέριμνος, απολαμβάνων το μέλι της ησυχίας χωρίς καμμίαν διακοπήν. Και οπωσούν, αναχωρούσης της χάριτος, ως άλλη χάρις η ησυχία με υποθάλπει στους κόλπους της».[114]

Μέσα σ' αυτό το κλίμα αγωνίζεται: «εντός της καρδιάς επικαλείται αρρεμβάστως το όνομα του Χριστού και αυτός καθαρίζει ημάς εκ του σκότους και οδηγεί εις το φως».[115] Και επιτυγχάνει: «όταν καθαρεύσωμεν εκ της αμαρτίας διά νηστείας, αγρυπνίας και προσευχής... επιβλέπει ο αγαθός μας Θεός και εξαποστέλλει την δροσοβόλον Του χάριν».[116]

Ο κεκαθαρμένος άνθρωπος είναι ο αληθινός ησυχαστής που το αυτί του θα

ακούσει εξαίσια πράγματα από τον Θεό [117] και η προσευχή του θ' ανεβαίνει με παρρησία στον θρόνο Του. Ένας τέτοιος αγιασμένος άνθρωπος γίνεται πηγή ευλογίας όχι μόνο για το περιβάλλον του (Κοινόβιο ή οικογένεια) αλλά και για όλη την ανθρωπότητα.

Η ζωή του Γέροντος Ιωσήφ επισφραγίζει την Πατερική Παράδοση και επιβεβαιώνει για άλλη μια φορά πως η φύση του ορθοδόξου μοναχισμού είναι ησυχαστική. Η ιεραποστολή, η άσκηση φιλανθρωπίας αποτελούν δευτερεύουσες λειτουργίες του μοναχισμού. Κύριο μέλημα του μονάχου είναι η παρακολούθηση του εσωτερικού του ανθρώπου και η κάθαρση από τα πάθη.

Γι' αυτό και ο αγιασμένος Γέροντας π. Παΐσιος Εζνεπίδης προσδοκούσε την αναγέννηση της Εκκλησίας από τον Ησυχασμό και έδινε ευλογία, σε όσους είχαν τις προϋποθέσεις, να ζήσουν ησυχαστική ζωή. Όπως τόνιζε ο προσφάτως κοιμηθείς π. Μάρκελλος Καρακαλληνός – από τους απογόνους του Γέροντος Ιωσήφ: «η καλύτερη διακονία που μπορούν να προσφέρουν οι μοναχοί στον κόσμο – ιδιαίτερα σήμερα – είναι να πιάσουν το κομποσκοίνι και να εύχονται».

Σήμερα με τον πλούτο των Πατερικών και Φιλοκαλιών εκδόσεων που διαθέτουμε η απροθυμία μας δεν έχει καμμία δικαιολογία. Ας ξεκινήσουμε την μικρή μας προσπάθεια: «λοιπόν εργασθήτε τώρα που είσθε νέοι, να θερίσετε καρπόν απαθείας εις το γήρας. Και όχι γήρας πολύ, αλλ' εις είκοσιν έτη, εάν βιασθήτε, θα ιδήτε αυτό που σας λέγω».[118]

Ο λόγος του Γέροντος Ιωσήφ παρηγορητικός μας τέρπει και μυστικά μας ευφραίνει: «βιάσου, τέκνον μου, καθώς και όλαι αί αδελφαί... Αν βιασθήτε, θα σωθήτε αιώνια. Θα γίνετε θυμίαμα εύοσμον και μύρον πολύτιμον. Θα γίνετε αληθώς θυσία λογική, ευάρεστος εις τον Κύριον». Και καταλήγει πατρικά: «λοιπόν, αδολέσχει, παιδί μου, εις την ένθεον αυτήν κρυπτήν εργασίαν... Και τότε θα γίνουν τα μάτια σου δύο πηγές των δακρύων. Σε εύχομαι να τα φθάσης αυτά».[119]

Συνεχίζεται...

Παραπομπές

107. Οσίου Πέτρου Δαμασκηνού, Φιλοκαλία, τόμος Γ΄, σελ. 99, εκδ. Αστέρως.

108. Φιλοκαλία, Τόμος Α΄.

109. Ασμα Ασμάτων Ε΄, 2.

110. Επιστ. ΜΗ΄, σελ. 279.
111. Κλίμαξ, Λόγος Δ΄, ξε΄.
112. Φιλοκαλία, τόμος Γ΄, σελ. 80.
113. Επιστ. ΚΖ΄, σελ. 161.
114. Επιστ. ΝΓ΄, σελ. 298.
115. Επιστ. ΞΓ΄, σελ. 336.
116. Επιστ. ΞΔ΄, σελ. 338.
117. Κλίμαξ, ΚΖ΄, 24.
118. Επιστ. ΙΒ΄, σελ. 98.
119. Επιστ. ΛΓ΄, σελ. 198, ΟΒ΄, σελ. 363-364.

Πηγή: Πρωτ. Γεωργίου Τριανταφύλλου, Ο Άγιος Γέροντας Ιωσήφ ο Ησυχαστής, Ο Νηπτικός Πατήρ και Διδάσκαλος (Ταπεινή αναφορά στη ζωή και στο έργο του), εκδόσεις Ιερού Ησυχαστηρίου Παναγίας Μυρτιδιωτίσσης Θαψάνων Πάρου